

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izdaja vsak teden. Naročnina letno 60 din. za tiskarstvo 80 din. Član sekcije J. U. U. plača list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok posebej. Polt. lek. rač. 11.753. Telefon 4586

Politični klubi v naši organizaciji

Razvoj naše sedanje nepolitično usmerjene stanovske organizacije od predvojnih in deloma tudi nekaj poveljnih let je vsaj vsemu slovenskemu učitelstvu znana in celo globoko sodoživljena stvar. Ta razvoj je bil nujen in izsiljen po težkih izkušnjah, ki jih je učitelstvo napravilo s svojimi politično orientiranimi združenji. Zato pomenja 1. 1926. v zgodovini našega gibanja važen prelom z večdesetletno organizacijsko tradicijo. Če upoštevamo tedaj obstoječe nazorske razlike, ki so bile odločujoče za grupiranje slovenskega učitelstva, moramo šele razumeti vso težo argumentov za prelom tega organizacijskega kriterija. Bič strankarske zagrizenosti je padal izmenoma po hrbtih učitelstva in sicer vedno ob pasivnem zadržanju in neprikriti škodoželjnosti neprizadetega dela stanu. Ker pa so bile te izmene režimskih strank zelo pogoste, sta oba dela prešla za svojo škodoželjnost prav tako pogosto svoje zasluženo plačilo in navadno še nekaj več od svojega zaslužnja. Tako so nas stranke končno le izmordale — priznamo sicer lojalno, da niso imele lahkega posla — ter nas prisilile v skupno organizacijo, kjer se je začela trda, a resna vzgoja k medsebojni strpljivosti in spoštovanju.

Idealna skupnost to še vedno ni — kaj bi si to prikrivali! Vedno in vedno silijo stare partijske strasti na površje, toda z eno — in to prav veliko razliko. Taka iztirjanja so danes delo posameznikov, ki niso najboljši v učiteljskih vrstah in ki skrivajo svoje sebične namene skrbno pred dnevnim svetlobo, ker so gotovi odločne obsode vsega ostalega zavednega in moralno visoko stoječega učitelstva. Vodstvo organizacije skrbno varuje nepokvarjeno stanovsko smer sedanjega združenja ter se ne da odvrniti od nje kljub marsikaterim neveselim pojavom od vseh strani. Govoriti v imenu celokupnega stanu daje vodstvu vendarle vse drugačen avtoritativni pomen in moralno višino kakor nastopanje zgolj v imenu momentano zapostavljane ali favorizirane učiteljske skupine. Najlepši dokaz za to je dejstvo, da ne morejo ob pogostih intervencijah organizacijskega vodstva predstavljati oblasti odrekati našim argumentom niti prave, niti moralne opravičenosti ter da sprejemajo zato naša načela personalne prosvetne politike brez pridržka v vsem obsegu.

Ce to skupno spoznanje in stališče ne rodita takih rezultatov, kakor bi si jih želeli vsi nepristranski zastopniki oblasti in učitelstva, je treba iskati še vedno krivice v tistih razmerah, ki se jim je hotelo slovensko učitelstvo izogniti prav z novo deklaracijsko smerjo svoje stanovske organizacije.

Med učiteljskimi pristaši vsakokratnega aktualnega režima se pojavljajo še vedno posamezniki, ki si od tako usmerjene stanovske organizacije ne morejo obetati izrednih osebnih koristi, zato se zatekajo v režimsko usmerjene politične klube po »pomoč in zaščito«. Naj opozorimo vse take politične konjunkturiste v naših vrstah na dobo iz režima JNS, ko se je hotel napraviti prvi tak poskus z režimskimi političnimi klubi in igrati za hrbtom stanovskega vodstva odločujočo vlogo, s kakšno vehemenco je stanovsko zavedno učitelstvo prekrizalo zahrbtno namene takih »tovarišev« in izločilo zgolj političen kriterij iz svoje organizacijske prakse. Protidudec se je posrečil v razmeroma kratkem času. Hujši tak naskok je imela paralizirati naša organizacija na zadnjih dveh državnih skupščinah v Skoplju in Zagrebu. Nič čudnega! Sedanja opozicija politično zainteresiranih »tovarišev« je imela tudi vse drugačno oporo, ki se je nemilo izražala na mnogih stanovsko zavednih posameznikih. Kljub temu je tudi ta udarec prenesla naša nova smer brez večjih pretresljajev.

V Sloveniji smo bili še razmeroma na varnem pred sličnimi »načelnimi« korekturami svojega novega stanovskega stremeljenja. Vemo pa, da ozračje tudi pri nas ni več čisto. Dokaz za to gibanje imamo že delj časa v rokah, toda proti tajnemu delu je javnim in čistim argumentom težko uveljavljanje.

Z zadoščenjem ugotavljamo, da odklanjajo tako škodljivo delo tudi oni naši člani, ki stojijo politično blizu ali na isti liniji teh »novodobnih« reševalcev učiteljske usode. Zadnja številka »Slovenskega učitelja« odklanja delovanje »nekega posebnega društva, ki baje obstoja v« neki podružnici ali poleg nje. Smoter mu (pa) ni ne pedagogika, ne krščanska kultura, temveč politika.

Tovariši v »Sloškovih družbi« so na pravi poti. Če se tak plevel pravočasno ne zatje, jadra naša organizacija neizbežno zopet v razmere, iz katerih smo se pred leti rešili le z največjo težavo.

Premestitve po službeni potrebi

§ 99. zakona o uradnikih določa, da se smejo drž. uslužbenci premestiti 1. po službeni potrebi, 2. na prošnjo, 3. če dva uslužbenca z odobritvijo pristojnega organa zamenjata svoja službena kraja.

V eni zadnjih števil »Učiteljskega tovariša« sem govoril o učiteljskih premestitvah po prošnji. Poudaril sem, da se morajo pri teh premestitvah upoštevati 1. službeni interesi, 2. socialni momenti in 3. zdravstveni razlogi. Razpisati se morajo vsa prazna učiteljska mesta, tudi ona v mestih. Pravico za vlaganje prošnje morajo imeti vsi učitelji, ki so izpolnili pogoje. Ne smejo se dogajati primeri, da je nekdo v enem letu premeščen dvakrat, drugi pa ne more doseči v 5—10 letih niti ene premestitve. Razpisano mesto naj dobi najstarejši prosilec, če ne govorijo za drugega kandidata važni socialni in zdravstveni razlogi. Po možnosti pa se naj zadovoljijo vsi prosilci (če je dovolj prostih razpisanih mest!), ker državo te premestitve ne stanejo nič.

Danes bi rad izpregovoril nekaj besed o premestitvah po službeni potrebi. § 99. zakona o uradnikih jih dopušča. Ne trdim, da ne zahtevajo tu in tam službeni interesi, da se nekdo premesti, tudi proti njegovi volji. Kjer je resnična službena potreba, tam se naj taka premestitev hitro in točno izvede. Pri takih premestitvah pa se mora oblast ozirati na socialne in zdravstvene interese premeščence. Premesti naj tisto učno moč, ki bo premestitev najlaže utrpela. Ne mislim tukaj propagirati neke privilegije za nekatere, povedati hočem samo to, da bo socialno bolj pravično, da se premesti mlajši učitelj, kakor starejši, ki je v mladih letih itak dovolj »romal iz kraja v kraj«, samski in zdravi. Družine ne bomo trgali in bolnih ne bomo pošiljali iz službenih ozirov umirat po službeni potrebi! Tudi pri teh premestitvah, ki jih zahtevajo višji interesi, je treba upoštevati uslužbenčovo delo, socialno in zdravstveno stanje. Stroga objektivnost je najboljši kriterij.

Dotakniti se moram še običajnih premestitev po »službeni potrebi«; kjer tega ne zahtevajo resnični službeni interesi. Imeli smo jih na stotine in stotine pred leti in jih imamo še danes. Kakšni razlogi so narekovali to žalostno premeščanje, mi ni treba pojasnjevati. Ne govorim rad o teh časih, vendar bi rad objektivno enkrat premotril to učiteljsko Golgoto. Učitelj je na vasi poleg duhovnika edini javni delavec. Iz dneva v dan postaja njegov vpliv na mladino večji. On oblikuje obraz mladine in gnete značaj bodočega člana človeške družbe. Osnove, ki jih položi v učenca učiteljeva osebnost, ostanejo trajne, bodisi da jih da dober ali slab vzgojitelj. Za učitelja se potegujejo vedno poli-

tične in ideološke stranke. Hočejo ga popolnoma pridobiti zase, vpreči ga v svoj ideološki voz. Tudi učitelstvo je raznih političnih in ideoloških nazorov. Vsak nazor je spoštovanja vreden in ni nobena zapreka za uspešno delo v šoli in izven nje. Za učenca mora biti samo vzgojitelj. Tudi če se udeležuje na gospodarsko-kulturno-političnem polju — ne da bi pri tem škodoval stanovskemu in vzgojiteljskemu ugledu — ni storil kakega greha. Pustimo ljudem in učiteljem njih nazore, ocenjujmo njih šolsko in izvenšolsko delo — in ne ocenjujmo njihovega političnega naziranja. Toda politični faktorji nočejo priznati tega edino pametnega naziranja, temveč poznajo samo prijatelje in sovražnike. »Kdor ni z nami, je proti nam!« Kaj sledi iz povedanega? Da so se izvajale premestitve iz političnih vidikov in ne iz službenih razlogov. Kakor se je menjal politični kurz, tako so učitelji menjali svoja mesta. To bi se ne smelo dogajati! Kdor je zagrešil s svojim delom v šoli ali s političnim delovanjem izven šole kako kaznivo dejanje, ta se naj pokliče na odgovornost. Oblast naj objektivno preišče njegov pregrešek, vsestransko naj premotri vso zamotano zadevo in naj izreče svoje mnenje in kazen. Težje disciplinske greške v šoli in izven nje naj se disciplinski preiščejo. Nikoli pa se ne sme oblast ozirati na neutemeljene in nepreiskane ovadbe, še manj pa sme upoštevati želje in prošnje »posameznikov«, namreč krajevnih političnih faktorjev. Tudi osebna užaljenost in osebna korist teh vplivnih poedincev ne sme biti razlog za premestitev učitelja. Take prošnje in ovadbe bi morala oblast najodločneje zavrniti. Dogodili so se primeri, da je vaški močnik zahteval premestitev učitelja, ker ni hodil v njegovo gostilno. Našel bi lahko stotine in stotine drugih primerov, ki nimajo in niso imeli najmanjše zveze s službo in vendar je bil učitelj premeščen po službeni potrebi. Preganjani so bili večkrat naši najboljši šolski delavci, najodličnejši učitelji, ker so imeli svoje politično mišljenje in so se upali grajati vse, kar ni bilo dobro, ne glede na levo in desno. Bili so taki primeri; upajmo, da se ne bodo več povrnili!

Zaključujem: Premestitve po službeni potrebi se naj izvajajo res samo tam, kjer to zahtevajo šolski interesi. Premestitve iz političnih razlogov ali premestitve na željo vaških gospodarskih in političnih činiteljev pa se naj za vedno opustijo. Kjer pa je premestitev iz kakršnih koli prosvetnih ali drugih ozirov potrebna, naj se dotični primer objektivno in vsestransko preišče, in šele, ko se je resnično našla greška, naj se kot kazen izvede premestitev. Brez disciplinske preiskave pa naj se ne predlaga nobena premestitev po službeni potrebi.

Položaj šolskih nadzornikov

Iz nadzorniških vrst smo prejeli sledeči dopis:

O tej zadevi se v naših stanovskih listih prav malo piše, a je vendar zelo važno ne samo za prizadete, marveč za celotno naše šolstvo, za njega razvoj in ne v zadnji vrsti tudi za učitelstvo, ki mnogokrat ni natančneje obveščeno o prilikah, v katerih žive ti naši stanovski tovariši. Pravim tovariši, ker so izšli iz naših vrst in so navadno tudi v organizacijskih zadevah v živahni zvezi z ostalim učitelstvom, ali se vsej zanimajo za naš razvoj.

V mnogočem je danes nadzorniška služba težavnejša kot je bila svoje čase. V prvi vrsti mislim tu na pisarniško delo, ki se od leta do leta množi. To običajni sleherni učitelji ali upravitelji. Z delom raste tudi odgovornost. Položaj šolskih nadzornikov že iz teh ozirov ni zavidanja vreden. Saj nima več časa ne za svoje zasebne potrebe, ne za strokovno izpopolnjevanje, ker ga ubija duhomorno pisarniško delo.

Umljivo je, da se skoro vsak brani sprejeti nadzorniško mesto. Večino prižene le sila razmer, največkrat družinski oziri zaradi študija otrok, da se odločijo za to pot.

Do sedaj so se sprejemali za šolske nadzornike učitelji, ki so imeli gotove, po zakonu določene pogoje za to. Če je bila izbira vedno posrečena, o tem ne bomo razpravljali, zlasti ker oblast ne more nikogar siliti v ta položaj, če sam ne privoli.

Doslej so prihajali šolski nadzorniki neposredno iz učiteljskih vrst. Po zadnji delitvi okrajev so še mnoga mesta nezasedena in kot čujemo so težave z nameščanjem. Mnogi odklanjajo ponujani položaji, ki ne prinaša ugodnosti, kdo drugi bi se poskušal uživati to čast brez gmotnih dobrin, ko bi videl vsaj v bodočnosti kako izboljšanje. Tako so v zadregi posamezniki, šola in oblast.

Pravijo, da bo ta zadrega minula, ko bo na razpolago dovolj absolutov višje pedagoške šole. Kdor si pa ogleda stvar malo polžje, bo prišel do nasprotnih zaključkov.

Pri sedanjem stanju stvari si bo vsak premislil sprejeti težko in odgovorno službo, ako se istočasno ne izboljša tudi njegov gmotni položaj. Malo hitreje napredovanje je tako malenkosten priboljšek, da ni vredno o njem govoriti. Posebna doklada 240 din. pomeni v današnji draginji toliko kot nič, potniške pavšale za dvakratno nadzorovanje po deželi pa lahko najbolj skromen človek brez posebnega truda pri tem delu porabi. To bi bile priložnosti dobrote, ki jih uživajo šolski nadzorniki in niti približno ne odtehtajo odgovornosti in njihovega dela.

Poleg vsega tega ima nadzornik kot posrednik med učitelstvom in nadrejenim oblastim mnogokrat zelo težavno stališče. Nekdo je rekel: »Če se hočeš zameriti na vse strani, postani nadzornik«.

Pri vsej pravičnosti, uvidevnosti in dobrohotnosti pridejo vedno stvari, ki bole enega ali drugega in je navadno nadzornik tisti, na koga lete očitki, češ da bi bil lahko pomagal. Ne premislijo pa neupravičeni sodniki, da se dejstva, ki o njih govore uradni spisi, ne dajo spraviti s sveta ali obrniti po mili volji na lažnejšo pota. Saj visi nad glavami nadzornikov prav tako neizprosni Damoklejev meč kot nad drugimi.

Vse to bi morali premisliti oni, ki v gotovih prilikah vračajo vso krivdo na šolskega nadzornika, ne pomislijo pa, da delajo s svojim napačnim dejanjem prav tako neprijetnosti nadzorniku kot sebi. Vsi pravi grešniki vračajo navadno krivdo na druge, da bi s tem oprali sebe. Ne rečem, da so taki primeri pri nas pogosti, a dogode se le tu pa tam.

Med nas se je tudi ugnezdila za naše čase prav tipična razvada. Rekel bi bom brezobzirnost. Zrcali se v takihle prilikah: Nadzorniku je nekaj naročeno, kar pa ne more izvršiti sam in potrebuje podatkov. Dati mu jih morajo podrejeni do nekega določenega roka. Čaka in čaka, a vseh odgovorov ne dobi. Treba jih je urgirati. A vedno še kateri manjka. Rok je zamujen in nadzornik se mo-

VSEBINA:

Politični klubi v naši organizaciji. Premestitve po službeni potrebi. Položaj šolskih nadzornikov. Kako je sodil gen. Maister o slov. učitelju. Ali je učitelju potrebna strokovna izobrazba iz raznih panog kmetijstva. — Iz prakse. Turneja Učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« po Bosni in Dalmaciji. LISTEK: Kramljanje z urednikom Mladinske matice. Lep dar šole za Prešernovo rojstno hišo. Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Učiteljski pravnik. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Važna razsodba drž. sveta. — Šolski radio. — Naša stanovska organizacija. — Novosti na knjižnem trgu. — Izjava.

ra zagovarjati za to, kar so mu povzročili podrejeni. Ako se take nerednosti ponavljajo, mora to upoštevati pri klasifikaciji. Zdaj je pa ožen v stehi. Očita se mu krivičnost, pristranost, spelje se vsa zadeva celo na politično polje, češ, nasprotnih nazorov sva in tako dalje. Čisto navadni družabni takt že zahteva, da smo z odgovori točni in vestni. Sola in šolsko delo zahtevata v prvi vrsti miru in reda, ki ustvarjata dobro razpoloženje za delo. Brez tega pa je naše delo navadno rokodelstvo. Potrebno nam je pa tudi več medsebojnega razumevanja in uvidevnosti ter stanovske in službene solidarnosti. Vse to spada k samovzgoji. Kdor pa sam ni vzgojen, ne spada v naše vrste. C. R.

Kako je sodil general Maister o slovenskem učitelju

V preteklem mesecu je proslavljalo učiteljsko društvo Maribor-mesto dvajsetletnico slovenske šole v Mariboru. Učitelstvo se je spominjalo s spoštovanjem borca za svobodo Maribora, generala Maistra. Pred desetimi leti, ko je društvo praznovalo svojo desetletnico, ko je gen. Maister še živel, a se ni mogel udeležiti proslave zaradi bolezni, je poslal pismo društvu, ki ga tudi hrani in ga priobčujemo, da vsak vidi, kako je cenil delo učitelja. Pismo se glasi:

Maribor, 18. maja 1929.

Pridružujem se Vašemu veselemu slavlju s polnim srcem, to tembolj, ker je bilo moje narodno delo vedno v tesni zvezi z Vašim.

Kadar se spominjam prevrata in naših bojev za Maribor in severno mejo, zagledam na vseh naših važnih postojankah tudi slovenskega učitelja.

Poveljnik moje prve čete v Mariboru je bil učitelj. In kdo je bil med razoroževalci »zelene garde«? Slovenski učitelj. Kdo se je tolkel za Radgono, kdo za Špilje, za Lučane, in Soboto, kdo za Dravograd, in Labudsko dolino? In kdo je bil med vodniki apostolov in borilcev ob plebiscitu na Koroškem? Povsod slovenski učitelj.

Vaša takratna dejanja so bila močna in odločna, ker ste vedeli, kaj hočete in kam morate.

Zato se Vam kot svojim bivšim sobojevnikom in tovarišem zahvaljujem na ta slavnostni dan za veliko pomoč ob prevratu obnem pa Vas prosim, da ostanete tudi nadalje ob naši severni meji neustrašeni in neupogljivi klicarji in zaščitniki narodne zavesti v slavo našega jezika, naše lepe domovine in našega presvetlega kralja.

Bog Vam daj moč za to!

Pozdravljeni!

gen. Maister s. r.

Tako je sodil veliki mož o slovenskem učitelju!

VABILO

na izredno skupščino »Učiteljskega doma, združene z omejenim jamstvom v Rogaški Slatini«, katera se bo vršila v Rogaški Slatini na verandi hotela »Solnce«, hiš. št. 47, dne 28. maja 1939. ob 10. uri po sledečem

dnevem redu:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obnem zboru.
2. Poročilo upravnega odbora.
3. Čitanje revizijskega poročila.
4. Volitev upravnega odbora.
5. Volitev nadzornega odbora.
6. Predlogi in slučajne pritožbe.

Če bi skupščina ob napovedani uri ne bila sklepna, bo čez pol ure druga, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih zadržnikov.

Dol pri Hrastniku, dne 14. maja 1939.

Vitko Jurko s. r.

Anton Gnus s. r.